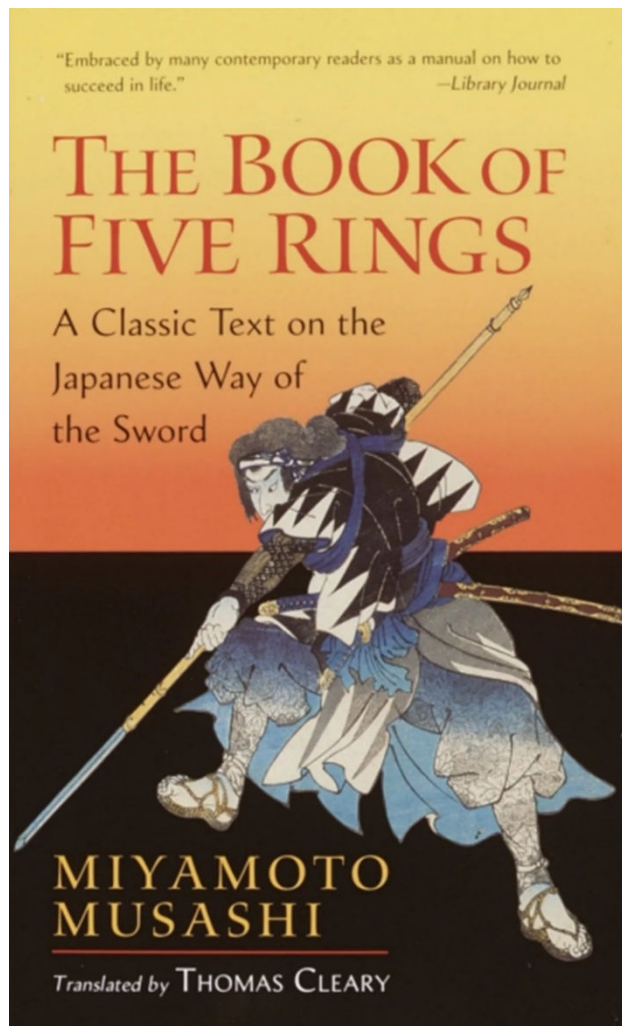

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

THE BOOK OF FIVE RINGS

ยงยุทธ ชำคอง

Yongyut KHAMKHONG

Email: yongyut.k@pnru.ac.th

Received : May 31, 2026;

Revised : July 7, 2026;

Accepted : August 14, 2026

The Book of Five Rings (คัมภีร์ห้าห่วง) เป็นผลงานการประพันธ์ของซามูไรที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของญี่ปุ่น มียาโมโตะ มุซาชิ มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1584-1645 เขาเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นก่อนที่จะเสียชีวิตในปี 1645 ในถ้ำเรกันโดซึ่งมุซาชิอาศัยอยู่ที่นี่ 2 ปี The Book of Five Rings มีความยาว 92 หน้า แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Thomas Cleary ในปี 1993 สำนักพิมพ์ Shambhala หมายเลข ISBN

9781590302484 มุซาชิเป็นชาโมโรพเนจรและเป็นนักดาบที่ไม่เคยแพ้ใครในการดาบ 62 ครั้ง เขาได้รับการยกย่องจากคนญี่ปุ่นว่าเป็นเคนไซ หรือ เทพแห่งดาบ โดยเขาคิดค้นการต่อสู้ด้วยดาบคู่และก่อตั้งสำนักดาบนิเทนอิชิริว มุซาชิเคยเข้าร่วมรบในศึกใหญ่หลายครั้งให้แก่ตระกูลโทกูงาวะ เขาสร้างชื่อเสียงในหมู่ชาโมโรจากการดาบคู่ต่อสู้ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศหลายคนและลูกศิษย์ของเขาบางคนได้กลายเป็นชาโมโรที่มีชื่อเสียงให้แก่ตระกูลขุนนางขนาดใหญ่ มุซาชิเขียนหนังสือ 5 เล่ม คัมภีร์ห้าห่วง ได้รับการยกย่องว่าเป็นตำราพิชัยสงครามที่ดีที่สุดของญี่ปุ่นและมีการตีความหนังสือเพื่อไปปรับใช้ในชีวิตส่วนตัว การเมือง การบริหารและการทำธุรกิจ ชีวิตของมุซาชิถูกเขียนเป็นนิยายและหนังสือการ์ตูนมากกว่า 1,000 เรื่องและแปลเป็นภาษาต่างๆ ทั่วโลก มีภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นจากชีวิตของเขามากกว่า 50 เรื่อง เรื่องที่โด่งดังที่สุดคือภาพยนตร์ไตรภาคเรื่อง Samurai I: Musashi Miyamoto (1954); Samurai II: Duel at Ichijoji Temple (1955); Samurai III: Duel at Ganryu Island (1956) ปัจจุบันสำนักดาบของมุซาชิยังคงเปิดสอนอยู่ในจังหวัดโออิตะและมีการสอนเพลงดาบสองมือสืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยลูกศิษย์ของเขาแล้ว 12 รุ่นอายุคนในช่วง 400 ปีที่ผ่านมา

หนังสือมี 6 ตอนสรุปโดยย่อได้ดังนี้

บทนำ มุซาชิแนะนำตนเอง

มุซาชิ แนะนำชื่อตัวเองว่า Shinmen Musashi no Kami Fujiwara no Genshin (มีความหมายว่า เขานามสกุล Shinmen มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง Musashi มีชื่อว่า Genshin แห่งตระกูล Fujiwara) คนรู้จักเขาในนาม มียาโมโตะ มุซาชิ เป็นผู้ก่อตั้งสำนักดาบสองสวรรค์ (School of Two Skies) หรือการใช้ดาบสองมือ เขาเกิดที่จังหวัดฮาริมะ และมีอายุ 60 ปี เมื่ออายุ 13 ขวบ เขาดาบครั้งแรกในชีวิตกับนักดาบชื่อ Arima Kihei เมื่ออายุ 16 ปี เขาดาบกับนักดาบที่มีชื่อเสียงชื่อ Akiyama จากจังหวัดทาจิมา เมื่ออายุ 21 ปี เขาเดินทางไปเมืองหลวงและทำดาบกับนักดาบที่มีชื่อเสียงระดับประเทศมากมาย จากนั้นเขาเดินทางไปจังหวัดต่างๆ ของญี่ปุ่นเพื่อดาบ รวมทั้งหมดในชีวิตมากกว่า 60 ครั้ง เขาไม่เคยแพ้ใคร เขายังคงฝึกดาบทั้งวันทั้งคืนจนถึงอายุ 50 ปี โดยที่ไม่มีอาจารย์ให้คำแนะนำ เขาเริ่มเขียนคัมภีร์นี้เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1643

ห่วงแห่งดิน (Earth Scroll)

ห่วงแห่งดินเป็นส่วนแรกของคัมภีร์ ซึ่งเน้นการอธิบายหลักพื้นฐานของวิถีแห่งกลุยุทธ์ เปรียบเสมือนดินที่เป็นรากฐานของสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด เนื้อหาในส่วนนี้กล่าวถึงโครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้และการฝึกฝน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจภาพรวมของวิถีแห่งกลุยุทธ์ก่อนที่จะลงลึกในรายละเอียด มุซาชิยังกล่าวว่า ประสิทธิภาพที่แท้จริงของการฝึกดาบคือ ต้องสามารถนำฝีมือดาบมาใช้ในเวลาใดก็ได้ และนัก

ดาบต้องสามารถปรับฝีมือดาบไปใช้ได้กับทุกสิ่งในชีวิต ในปัจจุบัน (ยุคของมุซาซึ) นักดาบมองการฝึกดาบเหมือนการค้าขาย จึงทำให้เมื่อประดาบจริงกับคู่ต่อสู้ พวกเขาจะบาดเจ็บสาหัส

เขาสอนให้ลูกศิษย์ใช้ดาบสองมือ เป็นดาบสั้นและดาบยาว ดาบทั้งสองมีประโยชน์แตกต่างกัน เขามองว่า นักดาบที่ถือดาบยาวด้วยสองมือไม่เหมาะสมกับความเป็นจริง เพราะดาบยาวไม่เหมาะที่จะสู้ในที่แคบที่น้ำท่วมขังหรือดินโคลน ในสถานการณ์ที่ต้องวิ่งเร็ว การสู้บนหลังม้า ที่มีหินเยาะ ทางลาดชัน และที่มีคนอยู่จำนวนมาก และบางครั้งเราต้องถอยถอยและอาวุธอื่นๆ มุซาซึจึงสอนลูกศิษย์ให้ถือดาบยาวด้วยมือข้างเดียวให้คล่องแคล่ว ในการสู้ประชิดตัวในสถานที่คับแคบ ดาบสั้นจะได้เปรียบ การต่อสู้กับคนหมู่มาก การใช้ดาบสองมือจะทำให้มีโอกาสรอดได้มากกว่า มุซาซึให้ความสำคัญกับชัยชนะ โดยกล่าวว่า “สำนักดาบของข้าพเจ้า คือการได้ชัยชนะโดยวิธีใดก็ได้”

ในห้วงแห่งดิน มุซาซึกล่าวถึงความสำคัญของการเข้าใจภาพรวมของสถานการณ์ เขาอธิบายว่าการมองเห็นเฉพาะรายละเอียดเล็กน้อยโดยไม่เข้าใจภาพรวมทั้งหมดอาจนำไปสู่ความผิดพลาด การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องเริ่มจากการเข้าใจหลักการพื้นฐานอย่างชัดเจน เช่น การจัดระเบียบความคิด การวางแผน และการเตรียมตัวก่อนลงมือทำ

เนื้อหาในส่วนนี้ยังกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้และการเข้าใจ การรู้หมายถึงการจดจำข้อมูลหรือเทคนิคต่าง ๆ ขณะที่การเข้าใจหมายถึงความสามารถในการนำความรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริงจะสามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ

นอกจากนี้ ห้วงแห่งดินยังกล่าวถึงความสำคัญของการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง มุซาซึเน้นว่าการฝึกที่มีระบบและมีวินัยจะช่วยให้เกิดความชำนาญ การเรียนรู้ต้องเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง และต้องมีการทบทวนข้อผิดพลาดเพื่อปรับปรุงตนเอง การสร้างพื้นฐานที่มั่นคงจึงเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ในหน้าสุดท้ายของห้วงแห่งดิน มุซาซึบอกกฎแห่งการฝึกดาบไว้ 9 ข้อ ได้แก่ 1) อย่ามีความคดโกง 2) การฝึกฝนดาบคือชีวิต 3) ทำความคุ้นเคยกับอาวุธทุกชนิด 4) เรียนรู้ศาสตร์หลายแขนง 5) แยกแยะผลดีและผลเสียในทุกเรื่อง 6) มองทุกอย่างให้ลึกซึ้ง 7) เห็นในสิ่งที่ตามองไม่เห็น (เช่น เจตนา และอันตราย) 8) ระมัดระวังแม้ในเรื่องเล็กน้อย 9) อย่าทำเรื่องไร้สาระ

ห้วงแห่งน้ำ (Water Scroll)

ห้วงแห่งน้ำเป็นส่วนที่กล่าวถึงลักษณะของการปฏิบัติและการปรับตัว โดยใช้水是สัญลักษณ์ของความยืดหยุ่นและความสามารถในการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ เนื้อหาในส่วนนี้มุ่งเน้นไปที่วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม และการรักษาสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ

ในห้วงแห่งน้ำ มุขาชิกกล่าวถึงท่าทางและวิธีการเคลื่อนไหวที่เหมาะสม เขาเน้นว่าการเคลื่อนไหวควรเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่เกร็งหรือแข็งทื่อ การรักษาความสมดุลของร่างกายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยให้สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

เนื้อหาในส่วนนี้ยังกล่าวถึงการควบคุมจิตใจ ผู้ที่มีจิตใจสงบจะสามารถรับรู้สถานการณ์ได้อย่างชัดเจน การฝึกจิตใจให้มีความมั่นคงเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กับการฝึกทางร่างกาย การมีจิตใจที่ยืดหยุ่นช่วยให้สามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด มุขาชิกกล่าวว่า นักดาบต้องฝึกจิตใจให้สงบนิ่ง ไม่ว่าจะเป็สถานการณ์ที่ปกติหรือในขณะต่อสู้ จิตต้องสงบเหมือนกัน ต้องให้ความสำคัญกับจิตมากกว่าร่างกาย ร่างกายเคลื่อนไหวรวดเร็ว แต่จิตต้องสงบ อย่าให้ใครมองเข้ามาที่จิตของเราได้ นักดาบจึงต้องหมั่นฝึกจิตใจให้เข้มแข็งตลอดเวลา นักดาบต้องไม่ถูกหลอกโดยคนชั่วได้ ต้องเรียนรู้ศาสตร์หลายด้าน เพื่อที่จะมีความรู้และปัญญาเพียงพอที่จะต่อสู้กับโลกนี้ได้ มุขาชิกให้ความสำคัญกับความองอาจของร่างกาย เขาสอนว่า ดวงตาของนักดาบต้องนิ่ง ไม่ทำหน้าผากย่น ขมวดคิ้วได้ พยายามอย่ากระพริบตา หรือตาเล็กลน้อย คางเขินเล็กน้อย ลำตัวตั้งตรงท่าที่พระนงอาจหาญ ไม่ว่าจะในยามออกรบหรือในยามใช้ชีวิตปกติ การจับดาบต้องพร้อมที่จะสังหารศัตรูโดยทันที ไม่ให้จับแน่นเกินไป หรือหลวมเกินไป พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนทิศทางดาบได้ตลอดเวลา ความแข็งแกร่งคือสัญญาณของความตาย ความยืดหยุ่นคือสัญญาณของชีวิต การจับดาบไม่ว่าอยู่ในท่าป้องกันหรือโจมตี ต้องรำลึกเสมอว่า พร้อมทั้งจะสังหารคู่ต่อสู้ได้ทันที ทุกการเคลื่อนไหวและทุกจังหวะโอกาส ล้วนมีเป้าหมายเดียว คือสังหารศัตรู การเรียนรู้วิชาดาบที่แท้จริงตามปรัชญาของมุขาชิกคือ เรียนรู้การใช้ดาบพื้นฐาน 1,000 วัน และพัฒนาเพลงดาบให้ดีขึ้นอีก 10,000 วัน

นอกจากนี้ ห้วงแห่งน้ำยังกล่าวถึงการมองเห็นและการรับรู้สภาพแวดล้อมรอบตัว ผู้ที่ฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะสามารถพัฒนาความสามารถในการสังเกตและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำกว่าคนธรรมดา การรับรู้ที่ดีช่วยให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที

ห้วงแห่งไฟ (Fire Scroll)

ห้วงแห่งไฟเป็นส่วนที่กล่าวถึงสถานการณ์ของการต่อสู้จริง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้ความรวดเร็ว ความกล้าหาญ และการตัดสินใจอย่างเฉียบขาด ไฟถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของพลังและความรุนแรงของการต่อสู้ เนื้อหาในส่วนนี้มุ่งเน้นไปที่การจัดการกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักดาบที่ฝึกฝนมาอย่างชำนาญจะสามารถเอาชนะศัตรูได้ 10 คน ดังนั้นกองทัพบาบูไร 1,000 คน จะสามารถเอาชนะคนได้ 10,000 คน การฝึกดาบเพื่อให้ถึงจุดสูงสุดของการใช้ดาบคือการฝึกตลอดทั้งวันทั้งคืนเป็นเวลายาวนาน นี่คือนิยามของธรรมชาติ ไม่มีหนทางอื่นอีก

ในห้วงแห่งไฟ มุขาชิกกล่าวถึงความสำคัญของจังหวะ จังหวะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดผลลัพธ์ของการต่อสู้ ผู้ที่สามารถควบคุมจังหวะได้จะมีความได้เปรียบเหนือคู่ต่อสู้ การเข้าใจจังหวะต้องอาศัยการสังเกตและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาในส่วนนี้ยังกล่าวถึงการสร้างความได้เปรียบในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การเลือกตำแหน่งที่เหมาะสม และการใช้สภาพแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ การจัดการกับสถานการณ์อย่างมีระบบช่วยให้สามารถควบคุมทิศทางของการต่อสู้ได้ เช่น การยืนในตำแหน่งที่ดวงอาทิตย์อยู่ด้านหลัง หากทำไม่ได้ ต้องพยายามให้ดวงอาทิตย์อยู่ด้านขวา หากต้องต่อสู้ในตัวอาคาร ให้แสงไฟอยู่ด้านหลัง หรืออยู่ขวามือเช่นกัน ด้านหลังของนักดาบต้องไม่มีสิ่งกีดขวางใดๆ การต่อสู้ในยามค่ำคืนก็เช่นกัน ให้แสงจากกองไฟอยู่ด้านหลังเราไว้ นักดาบต้องยืนอยู่บนที่สูงกว่าศัตรู แม้เป็นเพียงสถานที่สูงกว่าเล็กน้อยก็ควรทำ การรุกไล่ศัตรูควรไล่ให้เขาอยู่ด้านซ้ายของเรา และรุกไล่ให้เขาไปชนกับสิ่งกีดขวางด้านหลังให้ได้ อย่าเปิดโอกาสแม้แต่วินาทีเดียวให้ศัตรูได้มองไปด้านหลังตนเอง ต้องรุกไล่โจมตีอยู่ตลอดเวลาเพื่อชิงความได้เปรียบ การต่อสู้ในอาคารก็เช่นกัน ต้องรุกไล่ให้ศัตรูเข้าไปชนกับประตู หน้าต่าง ชี้อ คาน โต๊ะ เก้าอี้ เพื่อให้เขาพลั้งพลั่ว การได้เปรียบแม้เพียงเรื่องเล็กน้อยนี้หมายถึงความเป็นและความตายของชาмуไร

นักดาบต้องเป็นผู้ไล่ต้อนศัตรู อย่าให้ศัตรูไล่ต้อนเรา แม้จะต้องต่อสู้กับคนหลายคน ก็ต้องไล่ศัตรูให้ได้ดังที่เราปรารถนา อย่าให้ศัตรูล้อมเราไว้ เพื่อที่เราจะไล่สังหารพวกเขาได้ที่ละคน ในการต่อสู้แบบตัวต่อตัว นักดาบต้องรู้จักบุคลิกของศัตรู รู้จุดอ่อนและจุดแข็งของเขา และโจมตีอย่างที่เขาคาดไม่ถึง จิตใจที่ฝึกฝนมาอย่างดี จะทำให้ชาмуไรอ่านจิตของศัตรูออกและสามารถเอาชนะศัตรูได้หลายวิธี

นอกจากนี้ หวังแห่งไฟยังกล่าวถึงเทคนิคหลอกศัตรูหลายประการ เช่น แกล้งทำเป็นอ่อนแอ เมื่อศัตรูตายใจ ให้โจมตีอย่างดุเดือดแบบคาดไม่ถึง เป็นต้น หากศัตรูกำลังอ่อนแอ ให้รีบรุกไล่และสังหารเขาให้ได้โดยเร็ว สิ่งสำคัญของการเอาชนะคือตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ การลังเลในสถานการณ์ต่อสู้จะทำให้เสียโอกาสหรือเสียชีวิต ดังนั้น การฝึกฝนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

หวังแห่งลม (Wind Scroll)

หวังแห่งลมเป็นส่วนที่กล่าวถึงแนวทางและวิธีการของสำนักอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างแนวทางอาวุธและเทคนิคการต่อสู้ต่าง ๆ เช่น การใช้ดาบยาวอาจมีข้อได้เปรียบเมื่อสู้ห่างจากศัตรู แต่เมื่อสู้ระยะประชิดกลับเป็นฝ่ายเสียเปรียบแก่ศัตรูที่ใช้ดาบสั้น เป็นต้น

ลมถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง หวังแห่งลมแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวิธีการต่อสู้โดยไม่ยึดติดอยู่กับวิธีใดวิธีหนึ่ง การชนะศัตรู ไม่อาจใช้เพียงพลังกำลังที่ดุเดือดเพียงอย่างเดียว นักดาบที่มีฝีมือต้องกำหนดใจเพียงสิ่งเดียวคือสังหารศัตรูให้ได้ ไม่ว่าจะเกิดจากการฟันอย่างดุเดือด หรือการเฉียดด้วยความเร็ว แม้การฟันอย่างเต็มกำลังก็มีจุดอ่อน คือ ทำให้ดาบของเราช้าลงไป และการช้านี้จะทำให้เราพ่ายแพ้ต่อความเร็วของดาบศัตรู เป็นต้น การหลอกศัตรูให้ลังเลใจทำได้หลายวิธี เช่น การเหลือบมองไปจุดใดจุดหนึ่ง อาจทำให้ศัตรูชะงักการโจมตี และเราจะฉวยโอกาสนี้สังหารเขาได้

การเอาชนะในการต่อสู้ ต้องทำให้ศัตรูเกิดความหวั่นไหว เกิดความกลัว โมโห หรือลังเล การได้เปรียบเพียงเล็กน้อยนี้ จะทำให้เราชนะ อย่าใช้เพียงเทคนิคเดียวตายตัวในการต่อสู้ จงทำตัวให้เหมือน

กระแสลม ที่ปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ที่สำคัญต้องรู้จักศัตรูเป็นอย่างดีให้ได้ เช่น รู้จักกระยะของดาบ รู้ความเร็ว และรู้สภาวะจิตใจของศัตรู และชิงความได้เปรียบให้ได้แม้เพียงเรื่องเล็กน้อย

เนื้อหาในส่วนนี้ยังกล่าวถึงความสำคัญของการสังเกตและเปรียบเทียบวิธีการของผู้อื่น การเข้าใจแนวทางที่แตกต่างช่วยให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละวิธี การศึกษาวิธีการของสำนักอื่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความเข้าใจในวิถีแห่งกลยุทธ

ห้วงแห่งความว่าง (Void Scroll)

ห้วงแห่งความว่างเป็นส่วนสุดท้ายของคัมภีร์ ซึ่งกล่าวถึงระดับสูงสุดของความเข้าใจในวิถีแห่งกลยุทธ ความว่างในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความว่างเปล่า แต่หมายถึงสภาวะของจิตใจที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือข้อจำกัดใด ๆ

มุซาซึกกล่าวถึงการเข้าถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่สามารถเข้าถึงสภาวะของความว่างจะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยไม่ถูกจำกัดด้วยความคิดหรืออคติ จิตใจที่ถูกต้องของนักดาบต้องปราศจากความขุ่นมัว จิตใจต้องได้รับการฝึกฝนให้มีความนิ่งสงบอยู่ตลอดเวลา ดวงตาต้องสังเกตสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา จิตใจที่ว่างเปล่าจากความคิดทั้งปวงที่จุดสูงสุด ไร้ความกังวล ไร้ความคิดใดๆ “ความว่างของจิตคือมรรคาแห่งดาบ และมรรคาแห่งดาบคือความว่างเปล่า”

มุซาซึกกล่าวถึงความสำคัญของการปล่อยวางความยึดติด ผู้ที่ยึดติดกับรูปแบบหรือความคิดบางอย่างมากเกินไปอาจไม่สามารถมองเห็นสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน การปล่อยวางช่วยให้เกิดความเข้าใจที่กว้างขึ้น และทำให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

ห้วงแห่งความว่างจึงเป็นส่วนที่สรุปแนวคิดทั้งหมดของคัมภีร์ โดยแสดงให้เห็นว่าการเข้าใจวิถีแห่งกลยุทธต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และต้องก้าวข้ามข้อจำกัดของความคิดแบบเดิม ๆ เพื่อเข้าถึงความเข้าใจในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น

มุซาซึกลงวันที่ในหน้าสุดท้ายของคัมภีร์ห้าห้วงที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1645

วิพากษ์หนังสือ

คัมภีร์ห้าห้วง เป็นผลงานทางยุทธศาสตร์และปรัชญาที่สำคัญของ **มียาโมโตะ มุซาซึกิ** นักดาบผู้มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นในช่วงศตวรรษที่ 17 คัมภีร์นี้ถูกเขียนขึ้นในช่วงปลายชีวิตของผู้เขียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดหลักคิดเกี่ยวกับการต่อสู้ การวางกลยุทธ์ และการดำเนินชีวิต หลักคิดในหนังสือแบ่งออกเป็นห้าส่วน ได้แก่ ห้วงแห่งดิน ห้วงแห่งน้ำ ห้วงแห่งไฟ ห้วงแห่งลม และห้วงแห่งความว่าง ซึ่งสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมพื้นฐาน การปรับตัว การตัดสินใจ การเรียนรู้จากผู้อื่น และการเข้าใจความจริงอย่างลึกซึ้ง แม้คัมภีร์นี้จะมีรากฐานมาจากบริบทของการต่อสู้ แต่แนวคิดหลายประการสามารถนำไปพิจารณาในบริบทของชีวิตสมัยใหม่ ธุรกิจ และการเมืองได้อย่างน่าสนใจ

ห้วงแห่งดิน (Earth) ห้วงแห่งดินเป็นส่วนแรกของคัมภีร์ ซึ่งเน้นการอธิบายหลักพื้นฐานของวิถีแห่งกลยุทธ์ เปรียบเสมือนดินที่เป็นรากฐานของสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด เนื้อหาในส่วนนี้กล่าวถึงโครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้และการฝึกฝน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจภาพรวมของวิถีแห่งกลยุทธ์ก่อนที่จะลงลึกในรายละเอียด ในห้วงแห่งดิน มุขาชิกกล่าวถึงความสำคัญของการเข้าใจภาพรวมของสถานการณ์ เขาอธิบายว่าการมองเห็นเฉพาะรายละเอียดเล็กน้อยโดยไม่เข้าใจภาพรวมทั้งหมดอาจนำไปสู่ความผิดพลาด การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องเริ่มจากการเข้าใจหลักการพื้นฐานอย่างชัดเจน เช่น การจัดระเบียบความคิด การวางแผน และการเตรียมตัวก่อนลงมือทำ

เนื้อหาในส่วนนี้ยังกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้และการเข้าใจ การรู้หมายถึงการจดจำข้อมูลหรือเทคนิคต่าง ๆ ขณะที่การเข้าใจหมายถึงความสามารถในการนำความรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริงจะสามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ

นอกจากนี้ ห้วงแห่งดินยังกล่าวถึงความสำคัญของการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง มุขาชิกเน้นว่าการฝึกที่มีระบบและมีวินัยจะช่วยให้เกิดความชำนาญ การเรียนรู้ต้องเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง และต้องมีการทบทวนข้อผิดพลาดเพื่อปรับปรุงตนเอง การสร้างพื้นฐานที่มั่นคงจึงเป็นสิ่งจำเป็นก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มุขาชิกยังบอกกฎ 9 ข้อให้ลูกศิษย์ได้จดจำไว้อีกด้วยได้แก่ 1.อย่ามีใจไม่ซื่อสัตย์ 2. ฝึกฝนวิถีดาบอย่างสม่ำเสมอ 3. ศึกษาศาสตร์หลายแขนง 4. รู้จักวิถีของอาชีพต่าง ๆ 5. รู้ข้อดีข้อเสียของสิ่งต่าง ๆ 6. พยายามแยกแยะและเข้าใจทุกสิ่งให้ลึกซึ้ง 7. เห็นในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น 8. ใส่ใจแม้รายละเอียดเล็กน้อย 9. อย่าทำสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์

ห้วงแห่งน้ำ (Water) กล่าวถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว มุขาชิเปรียบเทียบการดำเนินกลยุทธ์กับน้ำที่สามารถเปลี่ยนรูปร่างตามภาชนะ แนวคิดนี้สะท้อนความสำคัญของการไม่ยึดติดกับวิธีการเดียว อย่างไรก็ตาม การปรับตัวมากเกินไปโดยไม่มีหลักยึดอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคง ตัวอย่างในชีวิตจริงที่เห็นได้ชัดคือการปรับตัวของครูและนักเรียนในช่วงสถานการณ์โรคระบาด ซึ่งต้องเปลี่ยนจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบออนไลน์ ผู้ที่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างรวดเร็วจะสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ในทางธุรกิจ ร้านอาหารจำนวนมากที่สามารถเปลี่ยนไปสู่ระบบสั่งอาหารออนไลน์และบริการจัดส่งสามารถอยู่รอดในช่วงวิกฤตได้ ส่วนในทางการเมือง การปรับนโยบายเศรษฐกิจหรือสาธารณสุขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นตัวอย่างของการนำแนวคิดห้วงแห่งน้ำมาใช้

ห้วงแห่งไฟ (Fire) เน้นถึงสถานการณ์ของการต่อสู้โดยตรง โดยให้ความสำคัญกับจังหวะ การตัดสินใจ และความเข้าใจสถานการณ์อย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้สะท้อนความสำคัญของการลงมือปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจที่รวดเร็วโดยขาดข้อมูลเพียงพออาจนำไปสู่ความผิดพลาด ตัวอย่างในชีวิต เช่น การตัดสินใจลาออกจากงานเพื่อเริ่มต้นธุรกิจใหม่ หากมีการวางแผนและเลือกจังหวะที่เหมาะสม เช่น มีเงินสำรองเพียงพอและมีแผนธุรกิจที่ชัดเจน โอกาสประสบความสำเร็จจะเพิ่มขึ้น ในทาง

ธุรกิจ การเปิดตัวผลิตภัณฑ์ในช่วงเวลาที่ตลาดมีความต้องการสูงเป็นตัวอย่างของการใช้จังหวะอย่างเหมาะสม ส่วนในทางการเมือง การตัดสินใจอย่างรวดเร็วในช่วงวิกฤต เช่น การจัดการภัยพิบัติหรือภาวะเศรษฐกิจถดถอย แสดงให้เห็นถึงบทบาทของห่วงแห่งไฟในระดับนโยบาย

ห่วงแห่งลม (Wind) กล่าวถึงการศึกษาวิธีการของผู้อื่น มุชาซิเน้นให้เข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของสำนักอื่น เพื่อให้สามารถพัฒนาวิธีของตนเองได้ แนวคิดนี้สะท้อนความสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การเลียนแบบผู้อื่นโดยไม่พิจารณาบริบทของตนเองอาจนำไปสู่ความล้มเหลว ตัวอย่างในชีวิตจริง เช่น นักวิชาการที่ต้องศึกษางานวิจัยของผู้อื่นก่อนเริ่มต้นทำงานวิจัยของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการทำซ้ำและเพิ่มคุณภาพของงาน ในทางธุรกิจ การศึกษาแนวทางของคู่แข่งหรือการทำ benchmarking เป็นวิธีที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในทางการเมือง การศึกษานโยบายของประเทศอื่นและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศตนเองเป็นตัวอย่างของการใช้หลักห่วงแห่งลม

ห่วงแห่งความว่าง (Void) เป็นส่วนที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมากที่สุด โดยเน้นการเข้าใจความจริงของสถานการณ์อย่างลึกซึ้งและไม่ยึดติดกับรูปแบบ แนวคิดนี้สะท้อนถึงความสามารถในการมองเห็นสิ่งที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ทั่วไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวคิดนี้มีความเป็นนามธรรมสูง การตีความอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ตัวอย่างในชีวิต เช่น บุคคลที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดเมื่อเผชิญกับความล้มเหลวและไม่ยึดติดกับความสำเร็จในอดีต จะมีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ในทางธุรกิจ การเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจจากการขายสินค้าแบบดั้งเดิมไปสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นตัวอย่างของการไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ส่วนในทางการเมือง การปรับแนวคิดและนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทใหม่โดยไม่ยึดติดกับแนวทางเก่าเป็นตัวอย่างของการใช้หลักห่วงแห่งความว่าง

แนวคิดทั้งห้าห่วงอาจพูดอย่างง่ายได้ว่า ห่วงดินคือสร้างฐาน ห่วงน้ำคือปรับตัว ห่วงไฟคือลงมือ ห่วงลมคือเรียนรู้ ห่วงว่างคือปล่อยวาง ทั้งหมดนี้คือวงจรของการเติบโตของการฝึกดาบในสไตล์ของมุชาซิ แต่มุชาซิเป็นมากกว่านักดาบ เขาได้ปรับกลยุทธ์การต่อสู้ของตนเองมาใช้ในการฝึกฝนทักษะด้านอื่นๆ ให้กับตัวเองอีกด้วย เช่น การวาดภาพ ภาพวาดที่มีชื่อเสียงของมุชาซิที่ยังมีการรักษาไว้ตามพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เช่น ภาพนกบนกิ่งไม้ ภาพพระโพธิธรรม ที่วาดด้วยน้ำหมึกดำที่ได้รับการยกย่องว่าสวยที่สุดในยุคเอโดะ ในช่วงบั้นปลายชีวิตเขาใช้เวลาหมดไปกับการฝึกสมาธิ วาดภาพ แกะสลักไม้ และเขียนตำรา ซึ่งเป็นเวลาแห่งการเป็นศิลปินเต็มตัวของเขา ผลงานของเขายังคงได้รับการเก็บรักษาไว้อย่างดี

โดยสรุป คัมภีร์ห้าห่วงเป็นผลงานที่สะท้อนแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่มีความลึกซึ้งและครอบคลุม แม้จะมีต้นกำเนิดจากบริบทของการต่อสู้ในอดีต แต่แนวคิดหลายประการยังสามารถนำมาพิจารณาในบริบทของชีวิตสมัยใหม่ ธุรกิจ และการเมืองได้ อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้จำเป็นต้องพิจารณาบริบทและข้อจำกัดของแต่ละสถานการณ์อย่างรอบคอบ มิฉะนั้น การยึดถือแนวคิดอย่างเคร่งครัดโดยไม่ปรับให้เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้ ด้วยเหตุนี้ คัมภีร์ห้าห่วงจึงไม่เพียงเป็นตำราการต่อสู้ แต่ยัง

เป็นแหล่งความคิดเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจโลกที่ซับซ้อนในปัจจุบันได้อย่างมีนัยสำคัญ

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และประชาชนทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

Thomas Cleary. (1993). *The Book of Five Rings by Miyamoto Musashi*. Colorado: Shambhala.
(92 pages)